

MBO

Transitie van MBO naar HBO wat werkt en wat versterkt?

*Een praktijkgericht onderzoek naar de effectiviteit van (onderwijs)activiteiten
in mbo en hbo om de transitie van mbo naar hbo te versoepelen*

Hand-out

ResearchNed

Ardita Muja
Anja van den Broek
Eline Luyten
Carly van Mensvoort

Hanze

Anne Kievitsbosch
Elanor Kamans
Jorien Vugteveen

Mei 2025

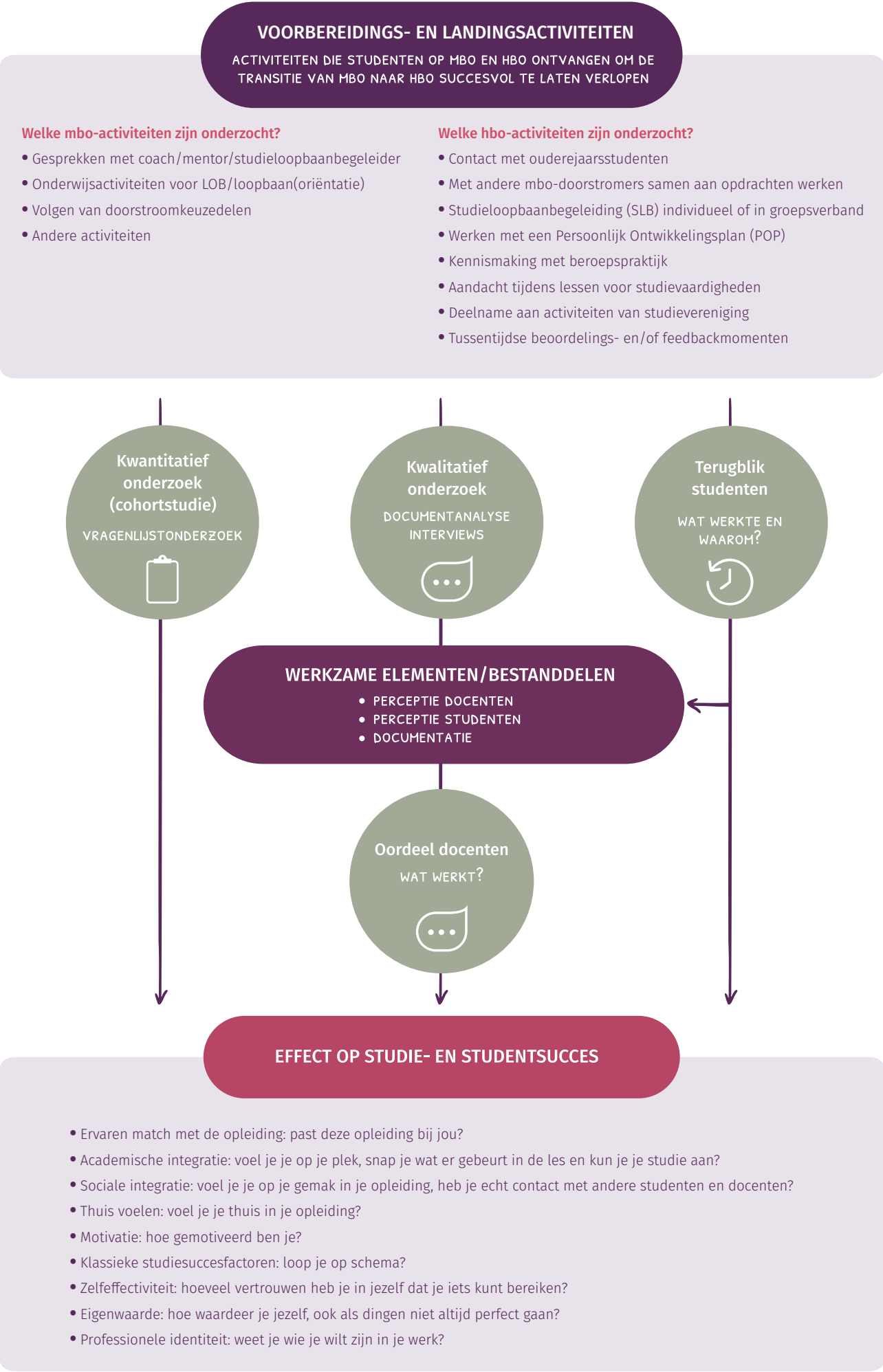
Inleiding

De transitie van mbo naar hbo gaat soms gepaard met hoge uitval en een laag studie- en studentsucces. Er is meer inzicht nodig in effectieve aanpakken om deze overgang te verbeteren. Dit onderzoek richt zich op opbrengsten van onderwijsactiviteiten aan beide zijden van de transitie: mbo-activiteiten zoals keuzedelen ter voorbereiding op het hbo, en hbo-activiteiten zoals Eerste 100 dagen-programma's die zorgen voor een betere start. Binnen het samenwerkingsverband Succesvolle doorstroom mbo-hbo Noord-Nederland werken mbo-instellingen en hogescholen samen aan concrete voorlichtings- en aansluitingsactiviteiten. Doel is te achterhalen welke onderwijsactiviteiten en mechanismen bijdragen aan studie- en studentsucces.

De effectiviteit van onderwijsactiviteiten is onderzocht via documentanalyse, diepte-interviews en enquêtes. Activiteiten werden in kaart gebracht en werkzame elementen zijn geïdentificeerd. Docenten gaven in interviews hun visie op de effectiviteit, terwijl studenten via enquêtes rapporteerden over hun deelname en opbrengsten. De samenhang tussen deelname aan activiteiten en studie- en studentsucces is vervolgens geanalyseerd met multivariate analysetechnieken. Studenten blikten daarnaast kwalitatief terug op hun eerste jaar in het hbo.

De verschillende onderzoekslijnen leveren waardevolle maar deels zelfstandige inzichten. Daarom is triangulatie toegepast: door uitkomsten te vergelijken en te combineren zijn de belangrijkste bevindingen vastgesteld. Er is aandacht voor de complexiteit van de transitie: studenten brengen individuele kenmerken, ervaringen en achtergronden mee. Niet elke activiteit werkt voor iedere student en effecten zijn zelden toe te schrijven aan één enkele interventie. Studenten nemen vaak deel aan meerdere onderwijsactiviteiten, gelijktijdig of na elkaar. Toch zijn er combinaties van activiteiten die zichtbaar bijdragen aan succesvolle doorstroom en betere aansluiting.

Dit onderzoek is (mede) gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.

Werkzame elementen van onderwijsactiviteiten MBO

Eerste oriëntatie op het hbo	De oriëntatie biedt studenten de mogelijkheid om te ontdekken of de opleiding aansluit bij hun verwachtingen, bijvoorbeeld via (studiekeuze)testen, informatie of opdrachten.
Kennismaken met de cultuur in het hbo	Kennismaking met de hbo-cultuur laat studenten ervaren hoe studeren werkt, wat er van hen wordt verwacht en of bijvoorbeeld projectonderwijs bij hen past.
Kennismaken met inhoud, onderwijsvorm en niveau van het hbo	Studenten maken via werkvormen kennis met de inhoud, de onderwijsvorm en het niveau van het hbo, zoals samenwerken in projecten of kennismaken met specifieke leerstof en onderwijsconcepten.
Kennismaken met de hbo-beroepspraktijk	Door kennis van en ervaring met de hbo-beroepspraktijk, zoals samenwerking in casussen, meelopen met professionals of gesprekken over beroepsbeelden, kunnen studenten beter inschatten of een hbo-opleiding bij hen past.
Vergroten studievoordigheden	Het vergroten van studievoordigheden, zoals samenwerken, plannen, onderzoeken, schrijven, leren leren en omgaan met grotere hoeveelheden leerstof, wordt door docenten gezien als een belangrijk werkzaam element.
Vergroten van kennis over praktische en financiële zaken	Het integreren van praktische en financiële informatie, zoals regelingen en studieleningen bij DUO, helpt studenten beter voorbereid het hbo in te gaan.
Begeleiding bij inhoudelijke oriëntatie, zelfinzicht en zelfvertrouwen	Docenten stimuleren studenten door hen te begeleiden bij de oriëntatie, aan te zetten tot nadenken over zichzelf en hun wensen, en de mogelijkheid van een hbo-opleiding bespreekbaar te maken.
Interactie met peers en alumni	Medestudenten en alumni spelen een belangrijke rol in het keuzeprocess van mbo-studenten, bijvoorbeeld door samenwerking en het uitwisselen van ervaringen en informatie met andere mbo'ers, hbo'ers of wo'ers.
Samenwerking tussen mbo- en hbo-docenten	Samenwerking tussen mbo- en hbo-docenten versterkt de effectiviteit van onderwijs doordat hbo-docenten studenten een realistischer beeld geven van het hbo en de verwachtingen daar.
Doordachte programmering	Aspecten in de programmering, zoals duur, timing, samenhang in het programma en structurele aanwezigheid, ondersteunen studenten bij het maken van een goed onderbouwde studiekeuze.

Conclusies en aanbevelingen MBO

Oriëntatie op het hbo

Oriëntatie op en kennismaking met het hbo bevorderen een goede match met de opleiding, motivatie en sociale integratie. Versterking van zelfvertrouwen en zelfeffectiviteit is hierin cruciaal. Een succesvolle overstap vanuit het mbo vraagt om structurele oriëntatieactiviteiten binnen het mbo-programma. In de praktijk ontbreekt die structuur soms. Het is belangrijk dat oriëntatie een vaste plek krijgt in het curriculum en dat deelname hieraan wordt gestimuleerd.

- 1

Faciliteer voldoende oriëntatiemogelijkheden
Breng studenten in aanraking met activiteiten zoals open dagen, proefstudeer- of meeloopdagen en reserveer hier tijd voor. Keuzedelen bieden hier ook ruimte voor. Dit helpt studenten bij hun studiekeuze en bereidt hen goed voor op wat ze kunnen verwachten op het hbo.
- 2

Richt begeleiding in op basis van het keuzeprocess
Studenten bevinden zich in verschillende fasen van het keuzeprocess. Richt begeleiding modulair in, bijvoorbeeld via LOB of doorstroomkeuzedelen, zodat studenten kunnen instappen op basis van hun behoefte aan oriëntatie, bevestiging of verdieping.
- 3

Integreer oriëntatie op het hbo in het reguliere onderwijsprogramma
Oriëntatie op het hbo is niet in alle onderwijsactiviteiten expliciet aanwezig. Door dit structureel in het reguliere onderwijsprogramma op te nemen, wordt elke student bereikt. Momenteel is dit in veel instellingen nog geen vaste praktijk.
- 4

Geef expliciet uitleg over verschillen tussen mbo en hbo, inclusief studievoordigheden
Studenten en docenten hebben baat bij een duidelijke uitleg over verschillen tussen mbo en hbo, vooral rond studievoordigheden. Docenten kunnen deze verschillen bespreken bij de start van oriëntatie- of doorstroomactiviteiten. Het boekje *Generieke studievoordigheden in mbo/hbo (De Haas et al., 2014)* biedt hierbij ondersteuning.
- 5

Informeer studenten in reguliere onderwijsprogramma's over de vervolgopties, ook over de mogelijkheid om een Associate degree (Ad) te volgen
Veel studenten kennen de Associate degree (Ad) nog niet, terwijl deze goed kan aansluiten op hun behoeften. Docenten signaleren dit gebrek aan bekendheid. Door in reguliere onderwijsprogramma's, zoals mentorlessen, actief te informeren over alle vervolgopties (inclusief de Ad) worden studenten zich bewuster van hun mogelijkheden.
- 6

Overweeg het inbouwen van een motivationele trigger bij doorstroomactiviteiten
Versterk de motivatie voor doorstroomactiviteiten door motivatieprikkels in te bouwen, zoals vrijstellingen of motivatiegesprekken. Dit stimuleert studenten om bewust te kiezen en verhoogt de betrokkenheid bij en effectiviteit van de activiteiten.

7 | Let op de toon in communicatie met mbo-studenten

Communiceer positief met mbo-studenten en vermijd stigmatiserende taal. Koppel praktijk- en stage-ervaringen aan het hbo-werkveld om het keuzeproces concreter en relevanter te maken.

8 | Evalueer de timing van oriëntatieactiviteiten

Oriëntatieactiviteiten vinden niet altijd in het laatste leerjaar plaats. Oriëntatieactiviteiten in het laatste leerjaar verhogen urgentie en effectiviteit. Herzie de programmering om kennis en vaardigheden beter toepasbaar te maken.

9 | Evalueer de inhoudelijke en theoretische voorbereiding

Kennishiaten ontstaan wanneer inhoudelijke of theoretische kennis, zoals methodisch handelen, pas in het hbo voor het eerst aan bod komt. Regelmatige evaluatie van de mbo-voorbereiding is nodig om te bepalen waar aanvulling vereist is voor een goede aansluiting op het hbo.

10 | Stem de planning van activiteiten zorgvuldig af

Zorg voor een goede afstemming van oriëntatieactiviteiten op het mbo-rooster om overlap met lessen te voorkomen en deelname te bevorderen. Let daarbij op starttijd, aantal lesmomenten per week en spreiding over de weekdagen.

11 | Bied gerichte en praktische informatie over het hbo

Studenten hebben behoefte aan concrete informatie over hbo-opleidingen, zoals inhoudelijke accenten, studietempo, de hbo-cultuur en financiële zaken (collegegeld en studiematerialen). Deze informatie ontbreekt soms, terwijl zij essentieel is voor een goede studiekeuze.

12 | Reserveer ruimte, geld en tijd voor individuele gesprekken

Individuele gesprekken in het mbo ondersteunen een betere match met het hbo, vergroten motivatie en bevorderen studievoortgang. Brede loopbaanoriëntatie versterkt aansluiting en zelfeffectiviteit. In combinatie met doorstroomkeuzedelen bieden gesprekken waardevolle ondersteuning. Reserveer daarom structureel tijd, geld en ruimte voor persoonlijke gesprekken met mentoren of docenten.

Aandacht voor studievoordigheden

Aandacht voor studievoordigheden in het mbo is cruciaal voor succesvolle doorstroom naar het hbo. Studenten geven aan dat dit hun voorbereiding, academische integratie en match met de opleiding versterkt. Docenten en ontwikkelaars geven aan dat dit het zelfvertrouwen en de zelfeffectiviteit vergroot.

13 | Integreer inhoud en voorbereiding op het hbo in het onderwijsprogramma

Ontwikkel aanvullende onderwijsactiviteiten waarin inhoudelijke kennis wordt gecombineerd met voorbereiding op het hbo. Zo krijgen studenten inzicht in wat hen te wachten staat en wat er van hen wordt verwacht. Deze lessen kunnen worden gegeven door mbo-vakdocenten.

14 | Stimuleer planning en timemanagement in een vroeg stadium

Help studenten bij de start van het schooljaar actief met het opstellen van een studieplanning. Dit bevordert het bewustzijn van tijdbesteding en prioriteiten, en vormt een basis voor zelfstandige studiegewoonten die in het hbo van belang zijn.

De rol van het hbo bij voorbereidingsactiviteiten

De rol van het hbo bij de voorbereiding van mbo-studenten op een succesvolle doorstroom is cruciaal. Het versterken van die rol, door structurele samenwerking, zichtbaarheid en praktische ondersteuning zal een positieve impact hebben.

15 | Zorg voor een structurele samenwerking tussen mbo- en hbo-instellingen

Door deze samenwerking kan de inzet van hbo-docenten verankerd worden in onderwijsactiviteiten op het mbo. Mbo-studenten waarderen zichtbare betrokkenheid en ondersteuning van hbo-docenten. Dit verkort lijnen naar informatie over het hbo, de cultuur en ‘hoe het eraan toegaat’, wat een positief effect heeft op hun voorbereiding.

16 | Stimuleer langdurige samenwerkingen, bijvoorbeeld via convenanten of gezamenlijke ontwikkelteams

Maak samenwerkingsactiviteiten ook onderdeel van het curriculum, zodat het geen vrijblijvende activiteit is.

17 | Zorg voor zichtbare inzet van hbo-docenten. Laat hbo-docenten onderdelen van de voorbereidingsactiviteit verzorgen

Laat hbo-docenten onderdelen van voorbereidingsactiviteiten verzorgen om de drempel naar het hbo te verlagen. Studenten ervaren de overstap als kleiner wanneer zij deze docenten later terugzien. Verhoog daarnaast de zichtbaarheid van het hbo via gastcolleges, deelname aan hbo-projecten of meeloopdagen voor mbo-studenten.

18 | Organiseer periodieke evaluaties tussen mbo- en hbo-docenten over de samenwerking en de effectiviteit van de aansluiting

Faciliteer kennisdeling en evaluaties tussen instellingen die reeds succesvolle samenwerkingsvormen hebben ontwikkeld.

De inzet van alumni en een actief alumnibeleid

Het betrekken van mbo-alumni bij voorbereidende activiteiten versterkt de oriëntatie op het hbo, de academische integratie en het gevoel van thuiszijn. Alumni bieden mbo-studenten een realistisch beeld van het hbo, zowel inhoudelijk als sociaal, en ondersteunen daarmee de voorbereiding én sociale aansluiting. Zij vormen een waardevolle schakel in de doorstroombegeleiding.

19 | Betrek alumni actief bij onderwijsactiviteiten

Betrek doorgestroomde studenten of alumni actief bij het mbo-onderwijs. Informeel contact met alumni ondersteunt mbo-studenten in hun keuzeproces richting het hbo. Denk aan interactiemomenten tijdens lessen, gastlessen waarin alumni hun ervaringen delen (ook over verschillen tussen mbo en hbo) en het inzetten van alumni bij het versterken van studievoordigheden.

20 | Ontwikkel actief en breed gedragen alumnibeleid op iedere mbo-instelling

Het betrekken van alumni bij onderwijsactiviteiten is waardevol, maar voor docenten vaak lastig te organiseren. Door een actief en instellingsbreed alumnibeleid op te zetten, kan structureel contact tussen doorgestroomde en huidige mbo-studenten worden gefaciliteerd. Dit voorkomt afhankelijkheid van willekeur of ad hoc-inzet, en geeft alumnibeleid daadwerkelijk vorm.

21 | Als er al sprake is van alumnibeleid, dan is het van belang de uitvoering hiervan te evalueren

Is er al alumnibeleid, dan is periodieke evaluatie essentieel om verbeterpunten te signaleren en verdere verankering binnen de instelling te realiseren. Besteed daarbij expliciet aandacht aan de rol van alumni bij het informeren en ondersteunen van mbo-studenten die willen doorstromen naar het hbo.

Succesvolle transitie van mbo naar hbo

Versterken aansluiting, binding en studiesucces (eerste semester, eerste jaar hbo)

Deze periode is cruciaal voor sociale en academische integratie, motivatie, binding en vertrouwen in eigen kunnen.

Voorbereiding op studievaardigheden

- ✓ Leg expliciet uit wat de overgang naar het hbo betekent
- ✓ Gebruik bestaande tools bij training studievaardigheden
- ✓ Stimuleer vroeg studieplanning en zelfstandigheid
- ✓ Ontwikkel vakken gericht op hbo-inhoud en studiehouding

Vroegtijdige en brede oriëntatie

- ✓ Maak oriëntatie structureel (open dagen, meeloopdagen, keuzedelen)
- ✓ Verwerk oriëntatie in reguliere lessen
- ✓ Informeer over alle hbo-opties, incl. Associate degree
- ✓ Bied praktische informatie over cultuur, tempo en kosten hbo

Positieve communicatie en herkenbaarheid

- ✓ Benader studenten positief, vermijd stigmatisering
- ✓ Bouw voort op stage-ervaringen mbo-studenten
- ✓ Gebruik bij oriëntatie herkenbare, praktijkgerichte voorbeelden

Begeleiding op maat en motivatie

- ✓ Differentieer begeleiding op basis van de fase keuzeproces
- ✓ Combineer keuzedelen met één-op-één gesprekken
- ✓ Gebruik motivatieprikkelers om deelname te stimuleren
- ✓ Reserveer ruimte en geld voor persoonlijke begeleiding (ook buiten lessen)

Temporiseren beroepsoriëntatie

- ✓ Eerst sociaal en academisch landen
- ✓ Stapsgewijze oriëntatie beroepspraktijk
- ✓ Aanpassen oriëntatie beroepspraktijk aan behoefte student

Stimuleren sociale binding

- ✓ Direct bij start kennismaking en groepsprojecten
- ✓ Informele ontmoetingen organiseren
- ✓ Deelname aan studieverenigingen stimuleren
- ✓ Overweeg heterogene groepsindelingen

Versterken studievaardigheden

- ✓ Vroege start met training studievaardigheden
- ✓ Verwachtingen, deadlines en beoordelingscriteria uitleggen
- ✓ Academisch schrijven ondersteunen
- ✓ Onderwijsprogramma evalueren

Structuur, overzicht en roostering

- ✓ Werk bij start met kleine vakken (5 EC)
- ✓ Heldere structuur bij start programma
- ✓ Kleinschalig onderwijs en frequente contactmomenten
- ✓ Evalueer roosters

Alumni als brug naar het hbo

- ✓ Zet mbo-alumni in voor gastlessen en peer-mentoring
- ✓ Ontwikkel instellingsbreed alumnibeleid
- ✓ Evalueer en versterk inzet alumni

Randvoorwaarden voor succes

- ✓ Investeer tijd en geld voor begeleiding
- ✓ Faciliteer individuele begeleiding
- ✓ Zorg voor heldere interne organisatie en communicatie

Effectieve inzet peer-coaching

- ✓ Ouderejaars betrekken als coach
- ✓ Peer-coaches zichtbaar in lessen
- ✓ Kies voor diversiteit in achtergronden
- ✓ Inzet peer-coaches bij studievaardigheden

Persoonlijke begeleiding vanaf dag één

- ✓ Studieloopbaangesprekken vanaf dag één
- ✓ Buddy-systeem: koppel ouderejaars aan eerstejaars
- ✓ Faciliteer begeleiders met tijd en ruimte
- ✓ Werk in het begin met klein, vast docententeam

Versterken motivatie en keuzezekerheid (laatste leerjaar mbo)

Dit is essentieel voor studiekeuze, oriëntatie en voorbereiding op hbo-studievaardigheden

Versterken samenwerking mbo en hbo

- ✓ Laat hbo-docenten actief meedoen in het mbo
- ✓ Laat studenten dezelfde hbo-docenten terugzien na doorstroom
- ✓ Werk structureel samen via convenanten of ontwikkelteams
- ✓ Evalueer samenwerking regelmatig

Werkzame elementen van onderwijsactiviteiten

MBO HBO

Programmering gericht op effectief studeren

Aspecten van programmering zorgen ervoor dat studenten effectief studeren en dragen daarmee bij aan academische integratie. Het kan dan gaan om frequentie, duur, planning en inhoud van lessen.

Ontwikkelen of uitbreiden van studievoordigheden en inhoudelijke kennis

Door te werken aan studievoordigheden en inhoudelijke onderdelen waarmee binnen het mbo nog niet of in geringe mate kennis is gemaakt, leggen studenten een basis die zij verder in het hbo kunnen uitbouwen. Het gaat hier om leren samenwerken, hogere-orde cognitieve vaardigheden zoals analyseren, metacognitieve vaardigheden zoals plannen en zelfregulatie, onderzoeksvaardigheden en het bijspijken van inhoudelijke kennis.

Bevorderen van sociale integratie door te werken in kleine groepen

Het gaat om werkvormen die zich richten op het uitwisselen van ervaringen in de groep, zoals projectonderwijs waarbij in kleine groepjes aan een opdracht wordt gewerkt of in de introductieweek samenwerken om een probleem op te lossen. Groepjes bestaan soms uit studenten van verschillende opleidingsachtergronden. Dit helpt studenten om zich bij de start van de opleiding thuis te voelen of hun plek te vinden in het hbo.

Bevorderen van sociale integratie door het faciliteren van interactie met peers

Interactie met klasgenoten en met ouderejaarsstudenten of studentmentoren, dragen bij aan het zich thuis voelen in het hbo. Bij interactie met klasgenoten gaat het vaak om gesprekken die niet alleen over school gaan, om uitwisselen van ervaringen en elkaar helpen. Hierdoor willen studenten zich voor elkaar inzetten, zijn ze betrokken bij elkaar en ervaren ze steun en saamhorigheid.

Bevorderen van sociale integratie door extracurriculaire activiteiten

Docenten en studenten geven aan dat het ondernemen van activiteiten buiten het reguliere onderwijsprogramma helpt om meer binding te ervaren en zich thuis te voelen, bijvoorbeeld een uitje met de klas om een blok of project af te sluiten.

Wegwijs en zelfverzekerder door interactie met ouderejaars studenten en studentmentoren

Contacten met ouderejaarsstudenten zorgen voor herkenning, erkenning en geruststelling, doordat zij zaken kunnen uitleggen vanuit hun ervaring en doordat zij al hebben meegemaakt waar de student nu in zit. Als studentmentoren vanaf dag één betrokken zijn bij de opleiding zorgt dit voor houvast en zijn zij een stabiele factor voor studenten waarop zij makkelijk een beroep kunnen doen.

Het belang van de empathische, betrokken en benaderbare docent voor ‘sense of belonging’

Een empathische, betrokken en benaderbare docent is een belangrijke conditie voor mbo-studenten om zich thuis te voelen in het hbo. Het is onder andere belangrijk dat de docent de tijd te neemt om de klas te leren kennen, door zelf ‘structureel’ aanwezig te zijn, door hen bijvoorbeeld meerdere keren per week te zien of als eerste aanspreekpunt of mentor van een klas te fungeren.

Conclusies en aanbevelingen

MBO HBO

Zorg voor maatwerk en differentiatie

De overstap van mbo naar hbo wordt vaak als ingrijpend ervaren, mede doordat het hbo als minder persoonlijk wordt gezien. Maatwerk is cruciaal: begeleidingsactiviteiten zijn effectiever als ze aansluiten bij het prestatieniveau en studentkenmerken. Empathische begeleiders versterken het zelfvertrouwen en welzijn van studenten. Studenten met hoge mbo-resultaten hebben vooral baat bij inhoudelijke oriëntatie, terwijl anderen meer profiteren van persoonlijke en praktische begeleiding.

22 | Bied persoonlijke begeleiding vanaf de start van de opleiding

Bied vanaf de start persoonlijke begeleiding, met aandacht voor mbo-studenten. Faciliteer individuele gesprekken met mentoren of coaches en overweeg een buddy-systeem met tweedejaars voor sociale binding en praktische steun. Reserveer hiervoor tijd in roosters en uren van mentoren, coaches en coördinatoren zodat zij deze rol goed kunnen vervullen.

23 | Houd rekening met prestatie- en aanlegverschillen

Studenten met zwakkere resultaten in het mbo profiteren van individuele loopbaanbegeleiding; samenwerking met andere doorstromers kan voor hen minder effectief zijn. Differentiatie in begeleiding moet daarom niet alleen op inhoud, maar ook op vorm en samenstelling plaatsvinden.

24 | Zorg voor inclusieve en diverse vormen van begeleiding

Verschillende groepen studenten reageren verschillend op begeleiding: vrouwen (inclusief non-binaire studenten) hebben meer baat bij samenwerking en LOB, mannen meer bij praktijkgerichte activiteiten en studieverenigingen. Bied daarom een breed scala aan activiteiten (sociaal, individueel, praktijkgericht en reflectief) zodat studenten kunnen kiezen wat het beste bij hen past.

25 | Wees terughoudend met vroege academisch georiënteerde activiteiten bij eerstegeneratiestudenten

Aandacht voor studievoordigheden of vroege kennismaking met de beroepspraktijk kan voor hen averechts werken. Bij deze studenten is het belangrijk eerst te investeren in motivatie, thuisgevoel en sociale integratie, voordat academische vaardigheden of beroepsoriëntatie aan bod komen.

26 | Tussentijdse beoordelingen en feedback dragen bij aan betere studieresultaten en vergroten het zelfvertrouwen van studenten

Tussentijdse beoordelingen en feedback versterken studieprestaties, zelfvertrouwen en het thuisgevoel binnen de opleiding. Het biedt bevestiging en bevordert academische integratie en studievoortgang. Toch profiteren eerstegeneratiestudenten hier minder van. Zij ervaren deze momenten soms als negatief. Richt feedback positief en formatief in, geef concrete en opbouwende feedback en besteed expliciet aandacht aan onzekerheden bij reflecties op prestaties.

27 | Onderzoek studentpercepties van beoordeling

Onderzoek regelmatig hoe studenten beoordeling ervaren: als formatief of summatief. Door hen te bevragen over de opbrengst van feedback en beoordeling, ontstaat inzicht in de ervaren kwaliteit van begeleiding en toetsing. Dit biedt aanknopingspunten voor verbetering en professionalisering.

Aandacht voor studievaardigheden

Studievaardigheden blijven essentieel, zeker voor mbo-studenten. Ook in het hbo is expliciete aandacht voor studievaardigheden belangrijk. Dit bevordert de academische integratie en de studievoortgang, en versterkt het thuisgevoel.

- 28 | Besteed vroeg in het eerste studiejaar aandacht aan studie- en academische vaardigheden**
Besteed al vroeg aandacht aan studievaardigheden (zelfstandig werken, verantwoordelijkheid nemen, plannen). Combineer dit met training in academische vaardigheden (verslaglegging en correct refereren; APA). Docenten die deze vakken verzorgen, spelen hier een sleutelrol.

- 29 | Communiceer helder over verwachtingen**
Geef studenten vanaf het begin van de opleiding duidelijkheid over wat van hen verwacht wordt qua studiehouding, vaardigheden en inzet. Wees transparant over beoordelingscriteria, deadlines en werkvormen; dit draagt bij aan een gevoel van controle en richting.

- 30 | Ondersteun academisch schrijven actief**
Ondersteun studenten actief bij academisch schrijven, bijvoorbeeld via een onderzoeksatelier voor vragen en opdrachten. Dit bereidt hen beter voor op scripties en andere schrijftentamen onderdelen van de opleiding.

- 31 | Evalueer en verrijk het onderwijsprogramma**
Evalueer of bestaande onderwijsactiviteiten voldoende aandacht besteden aan digitale leeromgevingen, methodische kennis en studievaardigheden zoals plannen en analyseren. Verrijk eventueel het programma om het te laten aansluiten bij de behoeften van mbo-studenten in het hbo.

- 32 | Overweeg gerichte groepsindeling bij samenwerkingsvormen**
In werkvormen zoals Communities of Learners (CoLs) of projectonderwijs, waarin samenwerking centraal staat, kan het waardevol zijn om groepen heterogeen samen te stellen. Diversiteit in ervaring draagt bij aan wederzijds begrip en sociale binding.

Kennismaking met de beroepspraktijk

Kennismaking met de beroepspraktijk in het eerste hbo-jaar wordt vaak als waardevol gezien, maar kan ook een beperkte of zelfs negatieve impact hebben op studievoortgang, academische integratie en thuisgevoel. Ook de ontwikkeling van een professionele identiteit wordt nauwelijks positief beïnvloed, mogelijk omdat activiteiten niet goed aansluiten op de behoeften van mbo-doorstromers.

- 33 | Overweeg om beroepsgerichte activiteiten in het eerste jaar van het hbo te temporiseren of flexibel in te richten**
Het is aan te raden beroepsgerichte activiteiten te temporiseren of flexibel in te richten. Een geleidelijke, op maat gemaakte introductie (afgestemd op achtergrond en ontwikkeling) helpt studenten eerst sociaal en academisch te landen, wat uiteindelijk bijdraagt aan professionele groei.

Sociale en academische integratie

De startfase van een hbo-opleiding is cruciaal voor sociale binding, samenwerking en motivatie. Groeps- of projectwerk bevordert integratie en versterkt het vertrouwen. Aparte groepen voor mbo-studenten kunnen het thuisgevoel vergroten. Extracurriculaire activiteiten spelen een positieve rol.

- 34 | Zorg voor voldoende tijd voor kennismaking in de klas**
Een goede start bevordert een veilige groepsdynamiek, verlaagt de drempel om hulp te vragen en draagt bij aan een positief leerklimaat. Reserveer bewust (ruim de) tijd aan het begin van het studiejaar voor kennismaking tussen studenten.

- 35 | Stimuleer samenwerking via groepsprojecten**
Programmeer groepsprojecten in het eerste jaar om samenwerking van meet af aan te stimuleren. Studenten leren veel van en met elkaar, zeker in heterogeen samengestelde groepen. Hierdoor wordt wederzijdse ondersteuning gestimuleerd en ontstaat ruimte voor sociale verbinding.

- 36 | Stimuleer en faciliteer ook informele en extracurriculaire sociale interactie**
Creëer bewust ruimte voor sociale interactie buiten de les zoals studieverenigingen, introductie-activiteiten of studentinitiatieven gericht op ontmoeting. Ook informele ontmoetingen (gezamenlijke pauzes, borrels of studiegroepen) versterken het groepsgevoel en bevorderen sociale integratie.

Het onderwijsprogramma

Voor een succesvolle overgang van mbo-studenten naar het hbo is het essentieel dat er in het hbo-onderwijsprogramma aandacht is voor structuur, overzicht, studeerbaarheid en sociale binding.

- 37 | Evalueer de opbouw en omvang van vakken (EC-verdeling)**
Evalueer de organisatie van vakken en de EC-verdeling. Kleinere vakken van bijvoorbeeld 5 EC per blok maken het programma beter behapbaar en benadrukken de gelijkwaardigheid van vakken. Zo voorkomen studenten dat zij zich eenzijdig focussen op vakken met de meeste studiepunten.

- 38 | Bied structuur en overzicht bij de start van het programma**
Bied aan het begin van het programma een duidelijke structuur, heldere verwachtingen en een compleet overzicht van de opleiding. Dit helpt studenten om te gaan met het studietempo en het niveau. Bespreek per vak expliciet de inhoud. Naarmate studenten groeien, kan deze structuur geleidelijk worden losgelaten.

- 39 | Organiseer kleinschalig onderwijs met frequente contactmomenten**
Dit versterkt onderling contact, binding met de opleiding en biedt ruimte om gezamenlijk problemen en knelpunten te bespreken.

- 40 | Evalueer de roostering van het eerste studiehelfjaar**
Evalueer de roostering van het eerste half jaar. Bewust inplannen van tussenuren en gespreide lesdagen geeft ruimte voor informeel contact. Dit versterkt sociale cohesie en binding tussen studenten.

Docenteninzet bij landingsactiviteiten

De effectiviteit van doorstroomactiviteiten hangt af van de inzet en kwaliteiten van docenten. Zowel in mbo als hbo zijn teamsamenstelling en expertise cruciaal voor een soepele start van studenten.

41 | Werk in het hbo met een klein en vast docententeam

Werk met een klein, vast docententeam. Continuïteit en herkenbare gezichten versterken de binding van studenten, zeker als zij dezelfde docenten bij meerdere vakken of onderdelen tegenkomen.

42 | Kies bewust voor de ‘juiste’ docenten

Kies per onderwijsactiviteit bewust docenten met ervaring in keuzeprocessen en goede aansluiting bij de doelgroep. Persoonlijke benadering en pedagogisch-didactische vaardigheden zijn bepalend voor het succes van de begeleiding.

De inzet van peer-coaches en studentmentoren

Peer-coaches en studentmentoren bieden doorstromers waardevolle ondersteuning en versterken sociale en academische integratie. Contact met ouderejaars bevordert bovendien de studievoortgang.

43 | Overweeg het betrekken van ouderejaarsstudenten vanaf de start van het studiejaar

Betrek vanaf de start ouderejaarsstudenten als peer-coach, mentor of begeleider. Hun ervaring draagt significant bij aan een zachte landing voor mbo-studenten in het hbo.

44 | Maak peer-coaches of studentmentoren (meer) zichtbaar binnen de opleiding

Maak peer-coaches en studentmentoren zichtbaar door hen wekelijks aanwezig te laten zijn bij lessen of activiteiten. Dit vergroot hun bereik en versterkt hun ondersteunende rol.

45 | Zorg voor peer-coaches met verschillende opleidingsachtergronden

De effectiviteit van peer-coaches neemt toe wanneer studenten zich herkennen in hun achtergrond, vooral als de coach zelf uit het mbo afkomstig is.

46 | Overweeg om peer-coaches of studentmentoren in te zetten voor begeleiding op specifieke vaardigheden

Zet peer-coaches of studentmentoren in voor gerichte ondersteuning, bijvoorbeeld bij analytische vaardigheden. Hun recente ervaring maakt hen geschikt om vaardigheidsopdrachten op een toegankelijke en effectieve manier over te dragen.

Nawoord

*Een goede voorbereiding op de transitie van mbo naar hbo vraagt om meer dan inhoudelijke afstemming. Randvoorwaarden bepalen in belangrijke mate de kwaliteit en haalbaarheid van doorstroomactiviteiten. Faciliteer daarom in zowel mbo als hbo **tijd en geld** om activiteiten gericht op doorstroom te ontwikkelen en uit te voeren. Er is ruimte voor verbetering, vooral in de beschikbare **tijd voor persoonlijke begeleiding** van studenten in hun keuzeproces. Investeren in persoonlijke begeleiding stelt docenten beter in staat om in te spelen op individuele behoeften, wat de aansluiting verbetert en studenten meer rust geeft bij de overgang naar het hbo. **Heldere interne organisatie en communicatie** zijn eveneens cruciaal. Duidelijke **organisatorische randvoorwaarden** helpen om verwachtingen tussen mbo en hbo beter op elkaar af te stemmen, wat de uitvoering van doorstroomactiviteiten ten goede komt.*

*De transitie van mbo naar hbo is **complex** en vraagt gerichte ondersteuning op meerdere niveaus. Door gebruik van mixed-methods en triangulatie konden robuuste, breed gedragen effecten worden onderscheiden van contextafhankelijke bevindingen. Er is een scala aan effectieve activiteiten beschikbaar: mbo-activiteiten ondersteunen oriëntatie en versterken motivatie, integratie en zelfeffectiviteit; binnen het hbo blijken sociale inbedding, studieloopbaanbegeleiding, feedbackmomenten en begeleiding door empathische docenten cruciaal.*

***Niet elke activiteit werkt even goed voor elke student.** Sommige studenten hebben genoeg aan inhoudelijke en oriënterende activiteiten, anderen hebben intensievere en stapsgewijze ondersteuning nodig. Dit onderstreept het belang van maatwerk: begeleiding moet aansluiten op achtergrond, aanleg en behoefte van de student. Tot slot zijn **programmering en geleidelijke opbouw** essentieel. In het eerste jaar van het hbo moet de nadruk liggen op sociale en academische integratie, als fundament voor een succesvolle transitie.*

*Dit onderzoek, uitgevoerd binnen het samenwerkingsverband ‘Succesvolle doorstroom mbo-hbo Noord-Nederland’, laat zien dat **structurele samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid** tussen mbo en hbo essentieel zijn voor succes. **Actieve betrokkenheid** van hbo-docenten in het oriëntatieproces en integratie van begeleiding in het onderwijsprogramma zijn belangrijke succesfactoren. Voor succesvolle overdracht naar andere regio's zijn maatwerk, voldoende tijd en middelen, en vooral de intentie en afstemming tussen instellingen bepalend.*

